

TONE WRABER

BOTANIČNI REZERVAT NA NOTRANJSKEM SNEŽNIKU

Odredba, ki je izšla v Uradnem listu SRS (štev. 4/1964), razglša območje Notranjskega Snežnika za naravno znamenitost. Zavarovano je območje, ki obsega pobočja Velikega in Malega Snežnika od zgornje meje sklenjenega subalpinskega bukovega gozda (*Fagetum subalpinum*) do vrha. Za naravno znamenitost je razglašeno zaradi posebne naravne lepote in izredno bogate flore in ima torej značaj botaničnega rezervata (glej tudi str. 221).

Notranjski Snežnik je kot najvišji izvenalpski vrh v Sloveniji že od nekdaj zbujal pozornost botanikov. Za Freyerjem, ki je bil l. 1827 verjetno prvi botanik na Snežniku, se je povzpelo nanj do danes še mnogo rastlinoslovcev. Lahko trdimo, da imamo v glavnem zaključen pregled nad praprotnicami in cvetnicami, ki uspevajo na Snežniku. Tukaj mislimo seveda le na sam vrh, torej na floro novega botaničnega rezervata.

Flora snežniškega vrha [Veliki (1796 m) in Mali (1688 m) Snežnik] je znana predvsem po tem, da vsebujejo poleg rastlin, lastnih tako Alpam kot balkanskim gorstvom, tudi še rastline s težiščem razširjenosti v Alpah ter rastline, katerih središče razširjenosti je v gorovjih Balkanskega polotoka, zlasti v dinarskem gorskem sistemu.

Raznoličnost snežniške flore odseva vpliv pleistocena. Ob znižanju temperature v tem obdobju je alpska flora razmeroma neovirano prodirala čez t. i. ilirsko prehodno ozemlje proti jugovzhodu na Balkan in je prav Snežnik prva postojanka na tej poti. Mnoge alpske rastline, ki so se razširile na Balkanski polotok, so se na Snežniku obdržale tudi po koncu ledene dobe, saj so jim ekološki pogoji ustrezali. — Z druge strani pa so balkanski oreofiti, t. j. rastline s težiščem razširjenosti nad drevesno mejo balkanskih gorstev, prodirali čez Snežnik proti Alpam.

Po podatkih iz floristične literature smo sestavili spisek večine rastlin, ki uspevajo v območju botaničnega rezervata. Razdelili smo jih v tri skupine, ki so urejene po geografskem načelu. Ker za vse rastline ni bilo na razpolago dovolj podatkov, utegne biti uvrstitev nekaterih vrst nezadovoljiva.

1. Rastline, ki se pojavljajo tako v Alpah kot tudi v gorovjih Balkanskega polotoka:

Juniperus communis L. subsp. *alpina* (S. F. Gray) Čelak. (= *J. sibirica* Lodd.), *Pinus mughus* Scop., *Ranunculus carinthiacus* Hoppe, *Kernera saxatilis* (L.) Reichb., *Biscutella laevigata* L., *Helianthemum grandiflorum* (Scop.) Lam. & DC., *H. alpestre* (Jacq.) DC., *Saxifraga paniculata* Mill. (= *S. aizoon* Jacq.), *Ribes petraeum* L., *R. alpinum* L., *Potentilla crantzii* Beck, *Dryas octopetala* L., *Sorbus chamaemespilus* (L.) Crantz, *Oxytropis pyrenaica* G. & Gr. (varianta O.

Slika 67. Vrh Velikega Snežnika (1796 m) (Foto: S. Peterlin)

carniolica Kerner ex Vierh.), *Polygonum bistorta* L., *P. viviparum* L., *Soldanella alpina* L., *Androsace villosa* L., *Erica carnea* L., *Myosotis alpestris* F.W. Schmidt, *Bartschia alpina* L., *Euphrasia salisburgensis* Hoppe, *Globularia cordifolia* L., *Galium anisophyllum* Vill. subsp. *alpino-balcanicum* Ehrend., *Valeriana saxatilis* L., *Campanula cochleariifolia* Lam., *C. witasekiana* Vierh., *Hieracium villosum* Jacq., *H. morisianum* Rechb. (= *H. villosiceps* NP.), *H. bifidum* Kit., *Crepis kernerii* Rech. f., *Centaurea triumfetti* All., *Aster bellidiastrum* (L.) Scop., *Aster alpinus* L., *Erigeron polymorphus* Scop., *Leontopodium alpinum* Cass., *Achillea clavenae* L., *Juncus monanthos* Jacq., *Luzula sudetica* (Willd.) DC., *Festuca pumila* Vill., *Koeleria eriostachya* Pančić itd.

2. Rastline, ki dosejajo na Snežniku jugovzhodno mejo svoje razširjenosti oz. se njihova nahajališča od Snežnika na jugovzhod naglo redčijo:

- a) samo do Snežnika segajo:

Ranunculus traunfelleri Hoppe

Arabis vohinensis Spr.

Alchemilla asterophylla (Tausch) Buser

Salix waldsteiniana Willd.

Galium noricum Ehrend.

Trisetum argenteum (Willd.) Roem. & Schult.

Nigritella miniata (Cr.) Janchen (= *N. rubra* /Wettst./ Richt.)

- b) na jugovzhodu od Snežnika so le še redka in raztresena, večinoma ± osamljena nahajališča naslednjih rastlin:

Valeriana elongata Jack. (Risnjak)

Laserpitium peucedanoides Torn. (Gorski kotar)

Slika 68. Travnatolistna vrčica (*Edraianthus graminifolius* /L./ DC.) na Velikem Snežniku (Foto: S. Peterlin)

Pedicularis rostrato-capitata Cr. (Velebit)
Gentiana anisodonta Borb. subsp. *calycina* (Koch) Hayek (Velebit)
Carex firma Host (Gorski kotar, Klek, Vel. Kapela, Lička Plješivica)
Linum julicum Hayek (Hrvatska?)
Pulsatilla alpina (L.) Schrank subsp. *alpina* (Hrvatska)
Gentiana clusii Perr. & Song. (Hrvatska)
Ranunculus hybridus Boria (Hrv. Snežnik, Šator v Bosni)
Homogyne discolor (Jacq.) Cass. (Hrv. Snežnik, Vranica v Bosni)
Athamanta cretensis (Bih)
Rhododendron hirsutum L. (Hrvatska, Bosna)
Agrostis alpina Scop. (Hrvatska, BiH)
Carex ferruginea Scop. (Hrvatska, BiH, Črna gora)

3. Balkanske rastline, ki dosega jo na Snežniku severozahodno mejo svoje razširjenosti oz. so njihova nahajališča severno od Snežnika le še raztresena:

- a) samo do Snežnika segajo:
Polygala croatica Chod.
Seseli mali Karncr
Heliosperma pusillum (W. & K.) Vis.
Thymus balcanus Borb.
Scabiosa silenifolia W. & K.
Carex kitaibeliana Degen ex Becherer (= *C. laevis* Kit.)
Festuca pungens Kit.
- b) severno od Snežnika so le še redka in raztresena, večinoma izolirana nahajališča naslednjih rastlin:
Arabis scopoliana Boiss. (Nanos)
Scrophularia laciniata W. & K. var. *variegata* (Rchb.) Hayek (Nanos)
Edraianthus graminifolius (L.) DC. (Trnovski gozd)
Hypericum alpinum W. & K. (Kamniške Alpe)
Trinia longipes Borb. (Julijske Alpe)
Gentiana lutea L. subsp. *symphyandra* Murb. (Kras, Julijske Alpe)
Asperula aristata L. f. subsp. *longiflora* (W. & K.) Vis. (Julijske in Kamniške Alpe s predgorji)
Arabis alpina L. subsp. *crispata* (Willd.) Wettst. (Južne Alpe)

Čeprav ta spisek ni popoln, nam vendarle jasno priča o raznoličnem botaničnem bogastvu Snežnika in o fitogeografski pomembnosti njegove flore. Med navedenimi rastlinami imajo tukaj svoje edino nahajališče v Sloveniji *Heliosperma pusillum*, *Thymus balcanus*, *Scabiosa silenifolia*, *Carex kitaibeliana* in *Festuca pungens*.

Čaka nas še obdelava in temeljita analiza vse flore novega botaničnega rezervata. Nič manj pomembna pa ni preučitev vegetacije rezervata ter primerjava le-te z vegetacijo v Alpah in Dinaridih. Šele potem bomo dobili točen odgovor na vprašanje o fitogeografskem položaju Snežnika.

TONE WRABER

BOTANICAL RESERVE ON THE NOTRANJSKI SNEŽNIK MOUNTAIN

The Notranjski Snežnik (1796 m) is the highest summit in Slovenia which doesn't pertain to the Alps. Because of its site between the Alpine system on the NW and the Dinaric one on the SE it had in the pleistocene an important part as an intermediary habitat for plants migrating from the Alps off to the Dinara Mts. and in the opposite direction. These migrations have been clearly reflecting in the flora of the recently founded botanical reserve, the area of which is extending from the upper forest limit of the beech-forest (*Fagetum subalpinum*) up to the summit of Snežnik Mt. (cca 1450—1796 m, 195,59 ha).

Out of the flora's literature the author has chosen the greater part of plants which have been appearing in the new reserve and has divided them — according to the geographical principle — in three groups as it is evident from the Slovene wording.:

1. Plants appearing as in the Alps as in the mountains of the Balkan Peninsula too.
2. Plants with the centre of distribution in the Alps which have reached in the Snežnik Mt. the SE border of their distribution (2a), resp. have been appearing further from the Snežnik Mt. towards the SE rarely and dispersedly only (2 b).
3. Plants with the distribution centre on the Balkan Peninsula, which have reached in the Snežnik Mt. the NW border of their distribution (3 a), resp. have been appearing from the Snežnik Mt. towards the NW but rarely and dispersedly (3 b).

From the already mentioned species in Slovenia the following ones are confined to the Snežnik area only: *Heliosperma pusillum*, *Thymus balcanus*, *Scabiosa silenifolia*, *Carex kitaibeliana* and *Festuca pungens*.

ТОНЕ ВРАБЕР

NOTRANJSKI SNEŽNIK — EIN BOTANISCHES RESERVAT

Notranjski Snežnik (1796 m) ist der höchste ausserhalb der Alpen gelegene Gipfel Sloweniens. Infolge seiner Lage zwischen den Alpen im NW und den Dinariden im SO spielte er im Eiszeitalter eine bedeutende Rolle als Zwischenposten für die Pflanzen, welche aus den Alpen in die Dinariden und umgekehrt wanderten. Diese Wanderungen zeigen sich klar in der Zusammensetzung der Flora des neugegründeten botanischen Reservates, welches das Gelände von der oberen Grenze des Buchenwaldes *Fagetum subalpinum*) bis zum Gipfel des Snežnik (etwa von 1450—1796 m, 195,59 Hektar) umfasst.

Der Autor stellte aus der floristischen Literatur eine Mehrzahl der Pflanzen zusammen, welche im neuen Reservat vorkommen und teilte sie nach geographischen Prinzip in drei Gruppen auf, die aus dem slowenischen Texte ersichtlich sind:

1. Pflanzen, welche sowohl in den Alpen wie auch in den Gebirgen der Balkanhalbinsel vorkommen.

2. Pflanzen mit Verbreitungszentrum in den Alpen, welche auf dem Snežnik ihre SO-Verbreitungsgrenze erreichen (2 a) bzw. im SO vom Snežnik immer seltener und zerstreut vorkommen (2 b).

3. Pflanzen mit Verbreitungszentrum auf der Balkanhalbinsel, welche auf dem Snežnik ihre NW-Verbreitungsgrenze erreichen (3 a) bzw. im NW vom Snežnik nur noch selten und zerstreut vorkommen (3 b).

Von den erwähnten Arten sind in Slowenien folgende nur auf dem Snežnik zu finden: *Heliosperma pusillum*, *Thymus balcanus*, *Scabiosa silenifolia*, *Carex kitaibeliana* und *Festuca pungens*.

ТОНЕ ВРАБЕР

БОТАНИЧЕСКИЙ ЗАПОВЕДНИК НА НОТРАНЬСКОМ СНЕЖНИКЕ

Нотраньский Снежник (1796 м) — самая высокая гора в Словении вне системы Альп. Находясь между альпийской — на северопаде — и динарской — на юго-востоке — системой, он уже в плейстоцене играл значительную роль как промежуточная станция для растений, переселяющихся из Альп в Динариды и обратно. Эти переселения ясно выражены во флоре недавно основанного ботанического заповедника, который охватывает пространство от верхней границы буковых лесов (*Fagetum subalpinum*) и до вершины Снежника (около 1450—1796 м, 195,59 гектаров).

Автор выбрал из ботанической литературы большую часть растений, находящихся в новом заповеднике, и по географическому принципу разделил все эти растения на три группы, о чем говорится в словенском тексте.

1. Растения, появляющиеся одинаково как в Альпах, так и в горах Балканского полуострова.

2. Растения, которые распространены особенно в Альпах и для которых Снежник является юговосточной границей их распространения (2 а). На юго-восток от Снежника эти растения появляются лишь редко и в отдельности (2 в).

3. Растения, которые распространены на Балканском полуострове и для которых Снежник является северозападной границей (3 а). На северозапад от Снежника эти растения появляются лишь редко и в отдельности (3 в).

Из упомянутых пород в Словении только на Снежнике появляются: *Heliosperma pusillum*, *Thymus balcanus*, *Scabiosa silenifolia*, *Carex kitaibeliana* и *Festuca pungens*.

LITERATURA:

Becherer, A., 1960: Zur Nomenklatur und geographischer Verbreitung von *Carex laevis* Kit. Ber. Schweiz. Bot. Ges. 70.

Dolšak, F., 1936: Prof. Alfonza Paulina Flora exsiccata Carniolica. Prir. razprave 3 (3).

Ehrendorfer, F., 1953: *Galium noricum* Ehrend., eine neue Art der Ostalpen. ÖBZ 100.

Ginzberger, A., 1909: Eine Excursion auf den Krainer Schneeberg. ÖBZ 59 (Italij. prevod je izšel v reviji »Fiume«, letn. 1, 1923).

Guterman, W. & Merxmüller, H. 1961: Die europäischen Sippen von *Oxytropis* sectio *Oxytropis*. Mitt. Bot. Staatssamml. 4. München.

Hayek, A., 1927-33: Prodrum Florae peninsulae Balcanicae.

Horvat, I., 1953: Prilog poznavanju raširenja nekih planinskih biljaka u jugoistočnoj Evropi. God. Biol. inst. Sarajevo 5.

Mayer, E., 1951: Kritični prispevki k flori slovenskega ozemlja. SAZU, razr. prir. med. vede, Razprave 1.

Mayer, E., 1952: Seznam praprotnic in cvetnic slovenskega ozemlja.

Mayer, E., 1954: Kritični prispevki k flori slovenskega ozemlja II. SAZU, razr. prir. vede, Razprave 2.

Mayer, E., 1954: Pripravljalna dela za floro Slovenije I. *Gentiana* L. sect. *Endotricha* Froel. SAZU, razpr. prir. vede, Razprave 2.

Mayer, E. 1954. Prispevki k flori slovenskega ozemlja V. Biol. vestnik 3.

Strgar, V., 1963: Prispevek k poznavanju flore Slovenije. Biol. vestnik 11.

Strgar, V., 1963: *Seseli malyi* Kerner tudi na ozemlju Slovenije. Biol. vestnik 11.